

MARGARET ATWOOD

VANHAA
RAKKAUTTA

Kertomuksia

SUOMENTANUT HILKKA PEKKANEN

HELSINGISSÄ KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

Viittaukset George Orwellin teksteihin kertomuksessa ”Vainajan haastattelu” perustuvat Oiva Talvitien ja Panu Pekkasen käännöksiin.

Englanninkielinen alkuteos

Old Babes in the Wood

Copyright © 2023 by O. W. Toad, Ltd.

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

ISBN 978-951-1-48862-0

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2024

*Lukijoilleni
Perheelleni
Läsnä ja poissa oleville ystäville
Graeme Gibsonille, kuten aina*

SISÄLLYS

I

TIG & NELL

ENSIAPUA 11

KAKSI KÄRVENTYNYTTÄ MIESTÄ 25

MORTE DE SMUDGIE 47

II

PAHA ÄITINI

PAHA ÄITINI 61

VAINAJAN HAASTATTELU 89

IMPATIENT GRISELDA 107

HUONOT HAMPAAT 115

SIMPUKANKUORIKUOLEMA 133

VAPAA-ALUE 141

METEMPSYKOOSI ELI SIELUN MATKA 153

ILMASSA: SYMPOSIUM 171

III

NELL & TIG

PÖLYINEN LOUNAS 197

LESKET 233

PUULIPAS 241

HAPAROINTIA 261

Kiitokset 277

I

TIG & NELL

ENSIAPUA

TULLESSAAN KOTIIN JUURI ennen päivällisaikaa Nell huomasi, että ulko-ovi oli auki. Auto oli poissa. Portailla oli verivana, ja päästyään sisään taloon hän seurasi sitä eteisen mattoa pitkin keittiöön. Leikkuulaudalla oli veitsi, yksi Tigin lempimalleista, japanilaista terästä, hyvin terävä – ja sen vieressä oli veren tahrима porkkana, josta oli leikattu pois toinen pää. Heidän yhdeksänvuotiasta tyttärtään ei näkynyt missään.

Mitä oli mahdollisesti tapahtunut? Sisään oli murtautunut vaarallisia roistoja. Tig oli yrittänyt puolustautua veitsellä (porkkanaa se ei tosin selittänyt) ja oli haavoittunut. Roistot olivat vieneet mukanaan hänet, heidän tyttärensä ja auton. Pitäisi soittaa poliisille.

Taikka sitten Tig oli ruokaa valmistaessaan viiltänyt itseään veitsellä, tullut siihen tulokseen, että haava oli ommeltava kiinni ja ajanut sairaalaan tytär mukanaan, ettei tämä jäisi yksin. Se oli todennäköisempää. Siinä kiireessä ei varmaankaan ollut ehtinyt kirjoittaa viestilappua.

Nell otti esiin puhdistusainepullon ja suihkutti ainetta maton veritahroihiin. Kuivuneina tahrat olisi paljon vaikeampi saada pois. Sitten hän pyyhki veren keittiön lattialta ja vähän ajan kuluttua myös porkkanasta. Porkkana oli aivan hyvä; ei sitä kannattanut heittää menemään.

Aika kului. Jännitys tiivistyi. Nell oli jo aikeissa soittaa kaikkiin lähiseudun sairaaloihin tarkistaakseen, oliko Tig siellä, kun mies palasi käsi siteiden peitossa. Hän oli hyvällä tuulella niin

kuin tyttärensäkin. Olipa ollut seikkailu! He kertoivat, että verta oli tullut pulppuamalla. Se astiapyhyhe, jonka Tig oli sitonut haavan suojaksi, oli ollut likomärkä! Kyllä vain, ajaminen oli ollut haasteellista, Tig sanoi – hän ei sanonut vaarallista – mutta taksia ei voinut jäädä odottamaan, ja hän oli selviytynyt ohjaamisesta ihan hyvin yhdellä kädellä, vaikka oli joutunut pitämään toista koholla, mutta kyynärpäästä oli silti tippunut verta, ja sairaalassa haava oli ommeltu kiireesti kiinni, koska verta tippui joka paikkaan, ja siinä he nyt sitten joka tapauksessa olivat! Onneksi veitsi ei ollut osunut valtimeoon, se olisi ollut kokonaan toinen juttu. (Juttu olikin ollut kokonaan toinen, kuten Tig myöhemmin kertoi Nellille: Tig oli näytellyt urheaa, koska ei ollut halunnut säikäyttää lasta. Hän oli pelännyt pyörtyvänsä verenhukasta, ja miten silloin olisi käynyt?)

”Tarvitsen ryypyn”, Tig sanoi.

”Niin minäkin”, Nell sanoi. ”Voidaan syödä munakokkeliä.” Olipa Tig aikonut tehdä porkkanasta mitä hyvänsä, se ei enää ollut suunnitelmissa.

Astiapyhyhe oli tuotu takaisin muovipussissa. Se oli kirkkaanpunainen, mutta oli jo alkanut muuttua ruskeaksi reunoilta. Nell pani sen likoamaan kylmään veteen, koska se oli paras keino poistaa kankaasta veritahroja.

Mutta mitä minä olisin tehnyt, jos olisin ollut kotona? Nell aprikoi. Ei laastaria, se ei olisi riittänyt. Puristusside ehkä? Seläisten käyttöä oli käsitelty ohimennen partiossa. Siellä oli opetettu hoitamaan myös nyrjähtänyttä rannetta. Pienet loukkaantumiset olivat hänen alaansa, eivät suuret. Suuret vammat olivat Tigin alaa.

*

Siitä oli jo aikaa. Alkusyksystä se oli tapahtunut, hänen muis-tinsa mukaan, 1980-luvun loppupuolella. Silloin oli olemassa

henkilökohtaisia tietokoneita, isoja ja hitaita. Ja tulostimia: niiden arkit oli liitetty ylä- ja alareunasta yhtenäiseksi paperiksi, ja sivuilla oli rei'itetyt kaistat, jotka oli revittävä irti. Matkapuhelimia ei kuitenkaan ollut, eikä Nell sen vuoksi ollut voinut lähettää tekstiviestiä eikä soittaa Tigille kysyäkseen, missä tämä oli ja mikä verijäljet oli aiheuttanut.

Ennen oli aina pitänyt odottaa, Nel ajattelee. Odottaa tietämättömänä. Oli jäänyt tyhjiä kohtia, joita ei pystynyt täyttämään, kovin paljon arvoituksia. Kovin vähän tietoa. Kaksituhatluvun ensimmäisen vuosikymmenen aika-avaruus on tiiviimpi, täydempi; siinä ihminen mahtuu hädin tuskin liikkumaan, koska ilma on niin tiheänä sitä sun tätä. Ihmisistä ei pääse eroon, he pitävät yhteyttä näyttöä hipaisemalla, ovat vain hipaisun päässä. Onko niin parempi vai pahempi?

Nell siirtää huomionsa huoneeseen, jossa he kaksi sillä hetkellä ovat. Se on mitäänsanomattomassa kerrostalossa Bloor Streetillä viaduktin lähellä. Hän ja Tig istuvat tuoleissa, jotka muistuttavat koululuokan tuoleja – itse asiassa salin etuosassa onkin tussitaulu. Foote-niminen mies puhuu. Muissa tuoleissa istujat, jotka myös kuuntelevat Footea, ovat ainakin kolmekymmentä vuotta Tigia ja Nelliä nuorempia, jotkut ehkä peräti neljäkymmentä vuotta nuorempia. Pelkkiä lapsia.

”Jos on sattunut moottoripyöräonnettomuus”, Foote sanoo, ”ei pidä riisua uhrin kypärää, vai mitä? Koska ikinä ei voi tietää, mitä sisäpuolelta löytyy.” Hän pyörittää kättä edessään ikään kuin puhdistaisi ikkunaa.

Hyvä näkökohta, Nell ajattelee ja kuvittelee mielessään kypärän tahriintunutta lasia. Sisäpuolella olevia kasvoja, jotka eivät enää ole kasvot. Pelkkää muhjuu.

Foote osaa loihkia esiin sellaisia mielikuvia. Hän puhuu elävästi, koska on kotoisin Newfoundlandista. Ei kiertele eikä kaartelee. Hän on rakenteeltaan nelikulmainen: leveä vartalo, paksumat sääret, lyhyt matka korvasta olkapäähän. Tasapainoinen

muoto, jossa painopiste on alhaalla. Footea ei olisi helppo kaataa kumoon. Nell olettaa, että sitä on yritetty, baareissa – Foote näyttää siltä kuin pärjäisi baaritappelussa, mutta myös siltä, ettei hankkiudu sellaiseen tappeluun, jota ei voi voittaa. Tiukan paikan tullen hän paiskaisi haastajan tyynesti ikkunasta – ”pitää pysyä rauhallisena”, niin hän on sanonut jo kaksi kertaa – ja tarkistaisi sitten, ettei luita ollut päässyt murtumaan. Jos murtumia olisi, hän lastoittaisi ne ja hoitaisi uhrin haavat ja hiertymät. Foote on täyden palvelun pakkaus. Itse asiassa hän on ensihoitaja, mutta se tulee julki vasta myöhemmin samana päivänä.

Footella on musta nahkakansio ja pitkähihainen vetoketjulinen paita, jossa on St John Ambulance -palvelun logo, ikään kuin hän olisi joukkueen valmentaja, niin kuin tavallaan onkin: hän opettaa heille ensiapua. Päivän päätteeksi on koe, ja kaikki saavat todistuksen. He ovat kaikki tässä huoneessa siksi, että tarvitsevat todistuksen. Heidän työnantajansa ovat lähettäneet heidät kurssille. Nellin ja Tigin laita on samoin. Tigin perhesuhteiden ansiosta he pitävät luentoja luontoaiheisilla risteilyillä, Tig puhuu linnuista ja Nell perhosista: ne ovat heidän harrastuksensa. Tarkkaan ottaen he ovat risteilyaluksen henkilökuntaa, ja aluksen henkilökunnalla pitää olla todistus. Se on pakollinen, niin heidän yhteyshenkilönsä on ilmoittanut.

Sitä ei ole sanottu ääneen, että suurin osa matkustajista – vieraista – asiakkaista – ei ole nuoria, lievästi sanottuna. Jotkut ovat vanhempia kuin Nell ja Tig. Suorastaan ikivanhoja. Sellaisten ihmisten voi odottaa kupsahtavan kumoon millä hetkellä hyvänsä, ja silloin todistuksenhaltijoita tarvitaan hätiin.

Nell ja Tig joutuvat tuskin pelastustoimiin; Nell luottaa siihen, että nuoremmat ottavat ohjat. Tiukan paikan tullen Nell aikoo epäröidä ja väittää unohtaneensa, mitä on tehtävä, ja se pitääkin varmaan siinä vaiheessa paikkansa. Mitä Tig tekee? Hän sanoo: Perääntykää, antakaa auttajille tilaa. Jotain sen suuntaista.

Tiedetään – ainakin huhutaan – että näissä aluksissa on kai-ken varalta ylimääräisiä pakastimia. Nell kuvittelee tarjoilijan hätää, kun tämä avaa vahingossa väärän pakastimen ja vas-taan tuijottaa kauhistuneeksi jähmettynyt katse jonkun sellai-sen onnettoman matkustajan kasvoista, jolle todistuksesta ei ole ollut riittävästi apua.

Foote seisoo huoneen etuosassa ja silmäilee päivän kurssilais-satoa. Ilme on mahdollisesti neutraali tai lievästi huvittunut. Joukko tietämättömiä nynnyjä, hän varmaankin ajattelee. Kau-punkilaisia. ”On asioita, jotka on tehtävä, ja sitten on sellaisia asioita, joita ei pidä tehdä”, hän sanoo. ”Selitän teille molem-mat. Ensinnäkään ei pidä juosta ympäriinsä kirkuen kuin pää-tön kana. Vaikka kaverilta puuttuisikin pää.”

Mutta eihän päätön kana voi kirkua, Nell ajattelee. Niin voisi ainakin otaksua. Hän ymmärtää kuitenkin ilmaisun tarkoituk-sen. Hätätilanteessa on pidettävä pää kylmänä, sanotaan. Foote lisäisi siihen: ”Jos onnistuu.” Foote vastustaa päättömyyttä ehdottomasti.

”Monta juttua voidaan hoitaa”, Foote sanoo. ”Mutta ei pään puuttumista. Sitä hoittoa en pysty opettamaan.” Nell arvelee, että se on vitsi, mutta Foote pysyy ilmeettömänä. Pokerinaama.

”Sanotaan, että olette ravintolassa.” Foote on käsitellyt moottori-pyöräonnettomuudet ja siirtynyt tukehtumiseen. ”Kaveri alkaa tukehtua. Silloin pitää kysyä: Voiko kaveri puhua? Kysykää, saatteko lyödä häntä selkään. Jos hän vastaa myöntävästi pu-humalla, tilanne ei ole kovin paha, koska siinä tapauksessa hän pystyy hengittämään, vai mitä? Mutta todennäköisesti monet nolostuvat, nousevat pystyyn ja mitä he sitten tekevät? Menevät wc:hen, koska eivät halua aiheuttaa hämminkiä. Eivätkä herät-tää huomiota. Sinne pitää kumminkin mennä mukaan, kaveria pitää seurata, koska hän voi kuolla. Siihen paikkaan lattialle, ennen kuin kukaan ehtii edes huomata että hän on heittänyt

veivinsä.” Foote nyökkää merkitsevästi. Nyökkäys kertoo, että sellaista on tapahtunut. Hän on ollut paikalla. Nähnyt niin tapahtuvan, mutta ehtinyt hätiin liian myöhään.

Foote osaa asiansa, Nell ajattelee. Nellille on ollut vähällä tapahtua täsmälleen samoin. Tukehtuminen, wc:hen meno, hämmingin välttäminen. Hän ymmärtää nyt, että nolostuminen saattaa tappaa. Foote on tehnyt sen selväksi.

”Tukehtuva tyyppi pitää panna kumaraan etukenoon”, Foote jatkaa. ”Viisi läimäytystä selkään – lihakimpale tai myky tai kalanruoto tai mikä se nyt onkin saattaa lentää ulos saman tien. Jos niin ei käy, pitää turvautua Heimlichin otteeseen. Jos kaveri ei pysty puhumaan, hän ei tosin pysty antamaan siihen lupaa, ja sitä paitsi hän saattaa muuttua siniseksi ja menettää tajuntansa. On pakko vain toimia. Kylkiluu siinä saattaa murtua, mutta henki sentään säilyy, vai mitä?” Hän virnistää pikkuisen, tai niin Nell ainakin otaksuu. Suu nytkähtää vähän. ”Lopputuloks on okei, vai mitä? Henki säilyy!”

He käyvät läpi Heimlichin otteen ja oikean tavan läimäyttää toista selkään. Footen mukaan näiden kahden menettelyn yhdistelmä onnistuu melkein aina, mutta on toimittava tarpeeksi nopeasti; ensiavussa nopea ajoitus on kaikki kaikessa. ”Juuri siksi sitä sanotaan ensi avuksi, eikö niin? Ei siinä olla missään vitun verovirastossa, anteeksi vaan sananvalinta. Verovirastossa saattaa mennä koko päivä, mutta ensiavussa aikaa voi olla nelisen minuuttia.”

Nyt, hän sanoo, pidetään kahvitauko, ja sen jälkeen käsitellään hukkuminen ja suusta suuhun -tekohengitys sekä hypotermia; lounaan jälkeen on sitten sydänkohtausten ja defibrillaattorin vuoro. Paljon asiaa yhdessä päivässä.

Hukkumistapaukset ovat aika yksinkertaisia. ”Ensin pitää saada vesi ulos. Se valuu itsestään, jos antaa painovoiman auttaa, vai mitä? Uhri pitää kääntää kyljelleen ja saada tyhjennetyksi,

ja pian.” Foote on käsitellyt lukuisia hukkumistapauksia, on asunut veden äärellä koko ikänsä. ”Sitten käännetään kaveri selälleen niin että hengitystiet saadaan auki, tarkistetaan hengitys ja pulssi ja varmistetaan, että joku soittaa hätänumeroon. Jos hengitys ei kulje, pitää antaa suusta suuhun -tekohengitystä. Tämä laite tässä on painelu-puhalluselvytyksessä käytettävä tekohengityssuoja. Toisinaan uhri nimittäin oksentaa, eikä oksennusta ole kiva saada omaan suuhun. Ja ainahan on pöpöjäkin, vai mitä? Tällainen pitäisi olla mukana aina.” Footella on niitä useita. Sellaisen saa ostaa kurssin päätteeksi.

Nell painaa mieleen, että suoja pitää hankkia. Kuinka hän on onnistunut elämään näin pitkään ilman tekohengityssuojaa? Vastuutonta.

Tekohengitysharjoittelua varten huoneessa olijat jaetaan pareiksi. Jokainen pari saa punaisen muovivariumiin, jossa on kalju valkoinen taakse kallistettava pää, ja joogamaton, jonka päälle pari voi polvistua yhteisen ruumiin elvyttämistä varten. Nipistäkää nenä kiinni, peittäkää suu omalla suullanne, puhaltakaa viisi kertaa niin, että rinta ehtii kohota joka puhalluksen jälkeen, ja painelkaa sitten rintaa viisi kertaa. Sama uudestaan. Sillä välin toinen soittaa hätänumeroon, minkä jälkeen hän ryhtyy huolehtimaan painelusta. Se voi alkaa väsyttää, sillä ranteet joutuvat koville. Foote harppoo ympäriinsä huoneessa ja tarkistaa jokaisen tekniikan. ”Kyllä se alkaa onnistua”, hän sanoo.

Tig sanoo, että nyt kun hän on kontallaan matolla, Nell joutuu soittamaan hätänumeroon, että hänet saadaan autetuksi pystyyn, koska polvet ovat niin huonot. Nell nauraa kikattaa muovista suuta vasten niin että pelastava puhallus häiriintyy. ”Toivottavasti kukaan ei putoa veteen meidän vahtivuorollamme”, Nell sanoo, ”sillä silloin hän luultavasti hukkuu.” Tig sanoo, että hänen ymmärtääkseen hukkumiskuolema on aika tuskaton. Sanotaan, että silloin kuulee kellonsoittoa.

Kun kaikki ovat elvyttäneet muoviruumiinsa henkiin, siirrytään hypotermiaan ja shokkiin. Molemmissa tarvitaan huopia. Foote kertoo ällistyttävän tarinan hiihtolomalla olleesta miehestä, joka lähti hiihtomajasta tarpeilleen syvän lumihangen halki ilman taskulamppua ja putosi puun juurelle sulaneeseen syvennykseen, josta ei päässyt enää ylös. Hänet löydettiin vasta seuraavana aamuna, ja hän oli jäykkä kuin seiväs ja kylmä kuin makrilli, sanoi Foote, henki ei kulkenut enää ja sydän oli hiljaa kuin haudassa. Joku hiihtomajan asukkaista oli kuitenkin käynyt elvytyskurssin ja elvytti tätä mahdollisesti kuollutta ihmistä kuusi tuntia – kuusi tuntia! – ja sai hänet palautetuksi elävien kirjoihin.

”Pitää vain jatkaa. Ei saa luovuttaa”, Foote sanoo. ”Koskaan ei voi olla varma.”

Lounastauko. Nell ja Tig poikkeavat pieneen italialaiseen ravintolaan, joka on tungettu yhteen alueen korkeista sieluttomista kerrostaloista, ja tilaavat lasillisen punaviiniä kummallekin sekä syövät kohtalaisen hyvää pizaa. Nell sanoo aikovansa teettää itselleen laminoituneen kortin, jossa lukee ”Onnettomuuden sattuessa soittakaa Footelle”, ja Tig sanoo, että Footesta pitäisi tehdä pääministeri niin että hän voisi antaa tekohengitystä koko maalle. Tig arvelee, että Foote on ollut laivastossa. Nell sanoo, että ei, kyllä hän on vakooja. Tig sanoo, että hän on ehkä ollut merirosvo, ja Nell sanoo, että ei, hän on ilman muuta ulkoavaruuden asukas, jolle Foote-nimisen ensiavun opettajan henkilöllisyys on täydellinen peitetarina.

Molemmat tuntevat olevansa typeriä ja kyvyttömiä. Nell on varma, että jos he joutuisivat johonkin näistä hätätilanteista – hoitamaan hukkunutta, shokin saanutta tai paleltunutta – hän saisi paniikkikohtauksen, ja kaikki Footen opetukset pakenisivat päästä.

”Voisin silti hoitaa käärmeenpuremia”, hän sanoo. ”Opin sen partiossa.”

”Foote ei taida antaa opetusta käärmeenpuremien hoitamisessa”, Tig sanoo.

”Varmasti antaa. Mutta vain yksityisopetusta. Se on erityisen kapea markkinarako.”

Iltapäivä on jännittävä. Kaikille jaetaan oikea defibrillaattori, jonka elektrodit asennetaan punaiselle muoviruumiille täsmällisen tarkasti. Jokainen saa yrittää vuorollaan. Foote selittää, miten voi välttyä saamasta vahingossa itse sähköiskua – sydämen rytmi saattaa mennä sekaisin, ja se voi pysähtyä. Nell sanoo hiljaa Tigille, että itsensä defibrilloiminen hengiltä olisi varsin noloa. Ei yhtä noloa kuin haarukan tökkäminen pistorasiaan, Tig kuiskaa vastaan. Totta, ajattelee Nell. Sitä piti varoa pikkulasten kanssa.

Sitten seuraa koe. Foote pitää huolen, että kaikki läpäisevät sen: vihjaa oikeiden vastausten suuntaan ja kehottaa nostamaan käden pystyyn, jos ei ymmärrä jotain kysymystä. Todistukset tulevat postitse, hän sanoo sulkiessaan mustaa nahkakansiotaan – helpottuneena, arvelee Nell. Foote on taas kerran selvinnyt joukosta toivottomia ja rukoilee, ettei kukaan ryhmän jäsenistä koskaan joudu todelliseen hätätilanteeseen.

Nell ostaa yhden tekohengityssuojan. Hänen tekee mieli sanoa Footelle, että kerrotut tarinat olivat mukavia, mutta se saattaisi kuulostaa kevytmieliseltä, ikään kuin kurssi olisi pelkkää huvittelua eikä hän ottaisi opettajaa vakavasti. Foote saattaisi loukkaantua. Niinpä hän vain kiittää, ja Foote nyökkää.

Kun Nell ja Tig ovat taas kotona – kun on seuraava päivä tai mahdollisesti sitä seuraava päivä – Nell laskee kaikki hengenvaaralliset kokemukset, jotka heillä kahdella on ollut, ja sellaiset kokemukset, joiden hän on pelännyt olevan hengenvaarallisia. Kuinka hyvin hän oli ollut valmistautunut niihin?

Kerran metallinen savupiippu oli sytyttänyt katon palaamaan sisäpuolelta, ja Tig oli kiivennyt ullakon ryömintätilaan

tukehduttavien savupilvien keskelle kaatamaan tuleen sankokaupalla vettä. Mitä jos hän olisi menettänyt siellä tajuntansa hengitettyään savua? Sen jälkeen Tig osti sammutuspeitteen, ja asuivatpa he missä tahansa, talon jokaisessa kerroksessa piti olla palonsammutin. Hotelleissakin Tig oli huolissaan ja varmisti aina kaiken varalta, että tiesi missä portaat olivat. Ja ikkunat: Saiko ne auki? Hotellien ikkunat olivat yhä useammin pysyvästi kiinni, mutta lasin saattoi ehkä rikkoo kietomalla ensin pyyhkeen käsivarren ympärille. Siitä ei tosin olisi mitään hyötyä, jos ikkuna olisi korkealla.

Kerran Tig laukaisi kolmekymmentäkerroksisen hotellin kaikki palohälyttimet polttamalla kerrosaulassa sikaria palovaroittimen alla, ja he laskeutuivat portaita koko matkan alakertaan ja menivät ulos palomiesten täyttämän eteisaulan kautta teeskennellen, etteivät olleet aiheuttaneet hälytystä. Se tapaus ei ollut hengenvaarallinen. Ei edes erityisen nolo, koska he eivät olleet jääneet kiinni.

Kerran edellä ajavan puutavararekan lasti oli levinnyt tielle: lankkuja lenteli ilmassa ja poukkoili asfaltilla, ja he välttyivät osumilta vain hädin tuskin. Kaiken kukkuraksi silloin oli lumi-myrsky. Painelu-puhalluselvytyksen osaamisesta ei olisi ollut hyötyä siinä tilanteessa.

Kerran heidän kanoottinsa kaatui valtamerihöyryn synnyttämiin aaltoihin, kun he olivat kanoottiretkellä Suurilla järvillä. Tilanne ei ollut hengenvaarallinen. He olivat lähellä rantaa, ja vesi oli lämmintä. He ainoastaan kastuivat.

Kun Tig kerran ajaa körötteli pihaan mönkijällä hinaten perävaunullista moottorisahalla pätkimiään puita, päähän tulleesta haavasta vuoti hänen kasvojaan pitkin vuolaasti verta. Se ei ollut hengenvaarallinen tilanne; hän ei ollut edes huomannut mitään.

”Kasvot ovat ihan veressä”, Nell sanoi lapsille ikään kuin nämä eivät näkisi sitä.

”Ainahan sillä on naama veressä”, yksi lapsista tokaisi olkapäitään kohauttaen. Heidän mielestään Tig oli kuolematon.

”Minussa on varmaan paljon verta”, Tig virnuili. Mihin hän oli satuttanut päänsä? Hällä väliä. Seuraavassa hetkessä hän oli purkamassa puulastia, ja sitä seuraavassa hetkessä hän jo halkoi puita kirveellä; puut olivat kuivia, sillä hän oli kaatanut kuolleita puita. Sitten pam, hän täytti jo keittiön puulaatikkoa. Siihen aikaan he olivat eläneet pikakelauksella.

He olivat käyneet vaelluksilla ennen matkapuhelimien aikaa eivätkä olleet pitäneet retkiään vaarallisina. Oliko heillä ollut mukana ensiapuvälineitäkin? Ehkä pehmeää kangasta hankaumiin ja rakkoihin, antibioottivoidetta, kipulääkettä. Mitä olisi tapahtunut, jos toinen heistä olisi nyrjäyttänyt nilkkansa tai sääriluu olisi murtunut? Olivatko he edes kertoneet kenellekään, minne olivat menossa?

Esimerkiksi eräänä syksynä kansallispuistossa. Huono sää: lunta ja jäätä jo alkusyksystä.

He olivat kumpikin marssineet valtava rinkka selässä keltaisen ja kullanhohtoisen pyökkimetsän halki ja tökkineet jäätyneitä lammikoita vaellussauvoillaan, lukeneet retkeilykarttoja ja olleet niiden tulkinnasta eri mieltä. Syöneet suklaata ja pysähtyneet aterioimaan: istahaneet puunrungolle, ahmineet mini-juustoja, kovaksikeitettyjä muniä, pähkinöitä ja voileipäkeksejä. Juoneet rommia retkipullosta.

Tig kävi polvivaivoistaan huolimatta vaelluksilla. Hän pani siteen polven yläpuolelle ja toisen alapuolelle. ”Miksi käyt edelleen kävelemässä?” lääkäri kysyi häneltä. ”Eihän sinulla oikeastaan ole enää polvea.” Se tapahtui kuitenkin paljon myöhemmin.

Sinä vuonna kerrottiin kaupunkitarinaa vaellusretkillä kävijöitä uhkaavasta vaarasta, jonka mukaan kiimaiset uroshirvet – siis syksyn paritteluaikaan, joka oli parhaillaan meneillään – tunsivat sukupuolista viehtymystä Volkswagen Kupla -malleihin ja olivat ryhtyneet hyppimään kallioilta niiden päälle, niin että

sekä auto että kuljettaja liiskautuivat. Nell ja Tig pitivät juttuja pelkkänä potaskana, mutta olivat lisänneet sanan ”luultavasti”, koska kaikenlaista kummaa saattoi tapahtua.

He pystyttivät telttansa sopivaan paikkaan, valmistivat iltaterian Whisperlite-retkikeittimellä, ripustivat ruokapakkaukset jonkin matkan päähän puuhun karhujen varalta ja ryömivät jääkylmiin makuupusseihinsa.

Valveilla maatessaan Nell mietti, että heidän kupolin muotoinen telttansa muistutti selvästi Volkswagen Kuplaa. Tulisiko uroshirvi hyppäämään heidän päälleen yöllä? Ja raivostuisiko se huomattessaan erehtyneensä? Uroshirvet raivostuivat tunnustusti kovin helposti kiima-aikaan. Ne saattoivat olla hyvinkin vaarallisia.

Aamun kirkkaassa valossa ajatus päälle loikkaavan hirven alle liiskautumisesta ei tuntunut todennäköiseltä. Siksi kokemus ei ollut hengenvaarallinen muuten kuin Nellin omassa mielessä.

Seuraavana vuonna karhu tappoi ja osittain söi pariskunnan, joka kulki täsmälleen samaa reittiä kuin he silloin. Tig ajatteli mielellään, että he olivat pelastuneet täpärästi. Hän ryhtyi lukemaan iltaisin Nellille ääneen kirjaa karhujen hyökkäyksistä. Kirjassa väitettiin, että kimppuun käyviä karhuja oli kahta lajia: niitä, joilla oli nälkä, ja emoja jotka suojelivat pentujaan. Kumpaankin piti suhtautua eri tavalla, mutta eroa ei voinut havaita noin vain. Milloin pitäisi esittää kuollutta, milloin hivuttautua pois päin sivuttain ja milloin hyökätä vastaan? Ja pitikö mustakarhuun suhtautua eri tavalla kuin harmaakarhuun? Ohjeet olivat monimutkaiset.

”Meidän ei varmaankaan pitäisi lukea tällaista juuri ennen nukkumaanmenoa”, Nell sanoi. He olivat ehtineet kertomukseen naisesta, jolta oli puraistu käsivarsi irti, vaikka hän olikin lopulta onnistunut torjumaan karhun iskemällä sitä kuonoon.

”Sillä naisella oli varmastikin hermot terästä”, Tig sanoi.

”Oli varmaan shokissa”, Nell sanoi. ”Se saattaa antaa yli-inhimilliset voimat. Tai oikeastaan ylikarhulliset.”

”Selvisi kumminkin hengissä”, Tig sanoi.

”Vain hädin tuskin”, Nell sanoi.

Estikö mikään näistä tiedoista heitä jatkamasta vaelluksiaan huonosti varustautuneina? Ei estänyt. Tig osti karhunkarkotus-sprayta, mutta useimmiten he unohtivat pakata sen mukaan.

Tämän kaiken palautuessa mieleen – sillä mieleen palauttamisesta tulee useamman toiston jälkeen tapa – Nell aprikoi, olisiko Footen ohjeista ollut näissä tilanteissa apua tiukan paikan tullen. Ehkä savupiipun aiheuttamassa tulipalossa. Jos Nell olisi kyennyt raahaamaan tajuttoman Tigin ulos ryömintätilasta, hän olisi voinut antaa tekohengitystä sillä aikaa kun talo paloi poroksi. Mutta entä jos joutuisi karhun saaliiksi tai hirven litistämäksi? Sellaiseen ei ollut pelastuskeinoja.

Foote oli oikeassa: tulosta ei voi koskaan arvata etukäteen. Kukaan ei osaa ennustaa, mitä tulevaisuudessa tapahtuu, eikä lopullista tulosta voi saada aikaan lainkaan, seurauksia vain. ”Ei elämästä kukaan loppujen lopuksi selviä hengissä”, Tigillä oli tapana vitsailla, vaikka ei se mikään vitsi ollut. Ja olisiko parempi, jos lopun tietäisi ennalta? Ei; silloin vain murehtisi koko ajan ja surisi sellaista, mikä ei ole vielä tapahtunut.

Parasta säilyttää turvallisuuden harha. Parasta toimia tilanteen mukaan. Parasta marssia kullankeltaisen syysmetsän halki valmistautumattomana ja tökkiä jäätyneitä lammikoita vaellussauvalla, syödä suklaata, istuskella jäätyneillä puunrungoilla ja kuoria kovaksikeitettyjä munia kylmin sormin samalla kun alkusyksyn lumi leijailee maahan ja ilta hämärtyy. Kukaan ei tiedä, missä olet.

Olivatko he tosiaan olleet niin huolettomia ja piittaamattomia? Olivat. Piittaamattomuus oli tehnyt heille hyvää.

KAKSI KÄRVENTYNYTTÄ MIESTÄ

”JOHN ON AMPUNUT itseään patteriin”, François sanoi ja nauroiden äänetöntä punaposkista nauruaan. ”Et saa kuitenkaan paljastaa, että kerroin.”

”Mitä tarkoitat sanomalla ’patteriin?’” kysyin. François ei aina puhunut yksiselitteisesti.

”Hän aikoi ampua itsensä”, François sanoi, ”mutta muutti mieltään ja ampui sen sijaan patterin.” Hän piti tauon, niin että ehdin sanoa: *Ihanko totta?* asianmukaisen kysyvän näköisenä.

”Niin! Luulen niin”, hän jatkoi. ”Lattia lainehtii vettä. Hän on kutsunut putkimiehen. On raivoissaan.”

”Voi sentään”, sanoin. John oli ollut vuokraisäntämme talven aikana, vaikka siinä vaiheessa Tig ja minä asuimme jo toisessa vuokratussa talossa. Johnilla oli ollut tapana tulla Pariisista katsomaan, miten pärjailimme, niin hän sanoi, vaikka epäilen todellisen syyn olleen, että hän halusi itselleen muutakin yleisöä kuin epäuskaisen ranskalaisen vaimonsa. Hän asui huoneessa, jonka oli varannut omaan käyttöönsä, ja ilmaantui sieltä kuljeskelemaan ympäri pihaa, kinastelemaan taloa korjaamaan palkattujen työmiesten kanssa ja toisinaan aterioimaan kanssamme.

Niin ollen olin tottunut raivokohtauksiin, jotka saattoivat päästä valloilleen milloin hyvänsä. Tiesin myös, missä se nimenomainen patteri sijaitsi: keittiön takana olevassa käytävässä. Siellä John pudisti aseensa, yhden tai useampia. En ollut

varma määrästä. Mitä hän sillä tai niillä ampui? Mahdollisesti villisikoja, ainakin kerran. Niitä oli kukkuloilla laumoittain, ja ne kaivoivat viiniköynnökset maasta juurineen. Lisäksi villisioista voi tehdä makkaraa. Vaikka ei John varmaankaan enää viime aikoina ollut metsästännyt villisikoja; hän ei enää ollut riittävän hyvässä kunnossa.

”Patterin! Tosi hauska juttu”, François sanoi kasvot naurun virneessä. ”Et saa kumminkaan paljastaa, että tiedät siitä. Se loukkaisi hänen tunteitaan.”

Sillä tavoin nämä kaksi aina toimivat. Toinen nauroi, toinen sai raivokohtauksia. He olivat läheiset ystävät; toinen oli hontelo ja kiivasluotoinen irlantilainen, toinen lyhyt, pulleahko ja iloluontoinen ranskalainen. Outo pari. Vaikka Johnin raivokohtaukset saattoivat kohdistua keneen tai mihin tahansa, ne eivät milloinkaan kohdistuneet Françoisiin. Ja François suhtautui Johnin tunnetiloihin yhtä lempeästi kuin eksyneisiin kissanpentuihin, joita hän oli ottanut hoitoonsa useita.

Selitys tulee tässä: molemmat miehet olivat olleet sodassa.

Nyt he ovat kuolleet. Sellaista sattuu entistä enemmän: ihmiset kuolevat. Tämä patterivälikohtaus tapahtui 1990-luvun alussa, kun molemmat olivat – kuinka vanhoja? Lasken taaksepäin. John oli ollut Britannian armeijassa, sanotaan että hän oli ollut vuonna 1939 kahdeksantoista, yhdeksäntoista tai kaksikymmentä. Patterinampumisen aikaan hän oli niin ollen luultavasti vähän yli seitsemänkymmentä. François oli kolme tai neljä vuotta nuorempi.

Sinä vuonna kumpikin kertoi minulle tarinansa. He tiesivät, millainen olento olin, ja tiesivät myös – suorastaan luottivat siihen – että jonakin päivänä kertoisin heidän elämäntarinansa. Miksi he sitä halusivat? Miksi kukaan haluaa sellaista? Emme tahdo hyväksyä ajatusta, että meistä tulee pelkkää maan tomua, ja siksi haluamme sen sijaan muuttua sanoiksi. Hengeksi muiden suussa.

Hyvät herrat, aika on koittanut. Teen parhaani hyväksenne. Oletteko kuulolla?

*

Nyt minun pitää kuvata tapahtumapaikka, jossa tutustuin näihin miehiin.

Johnin talo – jonka Tig ja minä vuokrasimme sinä talvena – sijaitsi tyypillisessä provencelaisessa kylässä: muutama talo tienristeyksessä, useimmat niistä toimivia maatiloja. Sikoja karkaili vähän väliä (raivokohtauksia sikojen takia). Tiet olivat kovin kuraisia (raivokohtauksia kuran takia). Naapureilla oli paksuja neulevillatakkeja ja likaisia haalareita (raivokohtauksia naapureiden takia). Johnin talo ei kuitenkaan kuulunut toimivaan maatalaan. Se oli varmaankin ollut aikoinaan ylhäisön omistuksessa, ja John oli nyky-ylhäisöä: hänellä oli tilava asunto Pariisissa lähellä Saint-Germainin kirkkoa, eläketulot, jotka sallivat matkojen ja ravintola-aterioiden kaltaisia ylellisyyksiä, ja meidän vuokraamamme talo maaseudulla.

Talo oli kaksikerroksinen, kivistä rakennettu, peräisin 1700-luvulta, ja siinä oli ajalleen tyypilliset pystysuorat ikkunaluukuin varustetut ikkunat. Sitä ympäröi rauta-aita ja -portti, joiden sisäpuolella oli puutarha, ja pylväiden kannatteleman etelänpuoleisen ovikatoksen pilareita kiersivät sinisadeköynnökset. Sisältä talo oli kauneimpia, mitä Tig ja minä olimme milloinkaan nähneet. Kauneudestaan huolimatta sisäpuoli näytti aina sumealta, ikään kuin savun läpi katsotulta: värit olivat haalistuneet ja ääriiviivat utuiset. Huonekalut eivät olleet mukavia eivätkä käteviä, mutta aitoa antiikkia ne olivat. John piti huolen, että tiesimme sen, vaikka hieno maku oli hänen vaimonsa eikä hänen. (Hän ei koskaan saanut raivokohtauksia tämän näkymättömissä pysyttelevän vaimon takia, ei ainakaan silloin, kun me olimme läsnä.)